

KËSHILLI PËR ETIKË NË MEDIA
NË MAQEDONI

UDHËZIME PËR RAPORTIM NGA ZONA E KONFLIKTIT TË ARMATOSUR / LUFTË

Autor
Kristina Atovska

Qershor 2022

Titulli:

Udhëzime për raportim nga zona e konfliktit të armatosur / luftë

Autor:

Kristina Atovska

Botues:

Fotografitë e përdorura në këtë publikim janë realizuar nga gazetarja Kristina Atovska, gjatë qëndrimit të saj në Ukrainë, në periudhën nga 28.03.2022 deri më 09.04.2022.

Projekti është ko-financuar nga Bashkimi Evropian

Ky publikim është përgatitur në kuadër të projektit “Mbështetje për lirinë e shprehjes në media në Maqedoninë e Veriut”, që e implementon KEMM, ndërsa e ko-financuar nga Bashkimi Evropian

Plani vjetor i punës i Këshillit për Etikë në Media në Maqedoni është mbështetur nga Civica Mobilitas.

Përmbajtja e këtij publikimi është përgjegjësi vetëmse e Këshillit të Etikës në Mediat e Maqedonisë dhe në asnjë mënyrë nuk mund të konsiderohet se pasqyron pikëpamjet e Bashkimit Evropian, Civica Mobilitas, Agjencisë Zvicerane për Zhvillim dhe Bashkëpunim (SDC) ose organizatave që e zbatojnë.

PËRMBAJTJA

RAPORTIMI GAZETARESK NGA RAJONI I KONFLIKTIT TË ARMATOSUR/ LUFTËS	3
ÇFARË DUHET TË DIJË NJË PUNËTORË MEDIATIK PARA SE TË SHKOJË NË NJË RAJON TË KONFLIKTIT USHTARAK/LUFTË	4
SI TË SİLLET PUNËTORI MEDIATIK NË NJË ZONË LUFTE	6
SELEKSIONIM DHE KONTROLLIM I INFORMATAVE NGA TERRENI	9
RAPORTIM PËR TË DREJTA TË NJERIUT	12
PËRFUNDIM	13

RAPORTIMI GAZETARESK NGA ZONA E KONFLIKTIT TË ARMATOSUR/ LUFTËS

Raportimi nga zona e konfliktit të armatosur /luftës është sfida më e madhe për punonjësit e medias, por edhe detyra më e ndërlikuar dhe e vështirë. Përveç faktit që vetë aktivitetet ushtarake mbartin rrezik për sigurinë e kushteve të punës dhe rrezik për të humbur jetën, punonjësit e medias janë të ekspozuar ndaj një sërë rreziqesh të tjera në terren.

Kur një vend është në gjendje lufte, rregulloret se çfarë lejohet dhe si duhet të silltet një shtetas i huaj në atë vend në terren ndryshojnë vazhdimisht. Një punonjës i medias që nuk e njeh ose nuk ndjek ndryshimin e këtyre rregulloreve rrezikon të arrestohet/ndalohet nga autoritetet kombëtare. Gazetarët dhe kameramanët në terren jo vetëm që duhet të jenë të vetëdijshëm për rreziqet që u kërcënohen për jetën e tyre dhe lirinë e lëvizjes, por duhet të jenë të vetëdijshëm edhe se përmes raportimit të tyre apo publikimit të llojeve të ndryshme të përmbajtjeve (video) mund të shkaktojnë dëme me pasoja fatale.

Barríkada përballë stacionit të metrosë Lukianivskaya në Kiev, Ukrainë

ÇFARË DUHET TË DIJË NJË PUNËTOR MEDIAL PARA SE TË SHKOJË NË NJË ZONË LUFTE/LUFTË

Para fillimit të përgatitjeve, punonjësi i medias duhet të njihet më gjerësisht me gjeopolitikën e vendit, si dhe me rrjedhat politike dhe historinë e konfliktit të palëve ndërluftuese. Përveç kësaj, duhet të ketë një trajnim minimal për raportimin nga zonat luftarake.

1. Përgatitja fillon me një thirrje deri në ambasadën e shtetit ku luftohet.

Ambasada është burimi kryesor i informacionit për rregullativat aktuale në vendin e tyre. Zakonisht, në kohë lufte, të gjithë raportuesit - shtetas të huaj të pranishëm në atë territor - duhet të akreditohen nga forcat e armatosura ose ministria përgjegjëse. Prania e çdo punonjësi të medias që nuk ka akreditim në terren mund të konsiderohet si veprimtari inteligjente nga organet e ndjekjes. Për shembull, për luftën në Ukrainë, e cila filloi më 24.02.2022, ligji i nënshkruar nga presidenti Volodymyr Zelensky parashikon deri në 8 vjet burg për mospasjen e këtij akreditimi. Ky akreditim lëshohet nga Forcat e Armatosura të Ukrainës dhe për ta marrë atë, duhet të dorëzohet një press-kartë ndërkombëtare, një letër nga kryeredaktori dhe redaktori përgjegjës nga redaksia që ju dërgon në terren, një kopje të dokumentit të udhëtimit dhe një fotografi.

2. Faza kyçe e përgatitjes është sigurimi i mbështetjes logjistike nga terreni.

Përpara se gazetari të niset për në zonën e luftës, është e nevojshme që të ketë një rrjet informues, pra të vendosë kontakte me disa banorë të zonës që janë mirë të informuar ose që kanë kontakte me shoqata të ndryshme civile. Të paktën një kontakt lokal duhet të jetë kontakti për “skenarin më të keq”. Ai është një person që mund të sigurojë strehim, në rast se punonjësi i medias, për ndonjë arsye, ta humb vendbanimin e tij/saj dhe gjithashtu të alarmojë shoqatat vendase dhe ndërkombëtare në rast të një problemi më të madh. Kontaktet e tjera shërbejnë për marrjen e informacionit bazë që mund të jenë me rëndësi ekzistenciale, si p.sh cili është qyteti ose vendndodhja më e sigurt; nëse dhe ku ka ujë, ushqim, energji elektrike, internet dhe bunkerë të sigurt nëntokësor; çfarë lloj transporti funksionon dhe cilat janë mënyrat më të sigurta dhe më të lira për të lëvizur nëpër qytete apo zona lufte; a ka mungesë karburanti; nëse bankat kanë bllokime në kartat e pagesave dhe në çfarë monedhe kryhen pagesat me para të gatshme etj. Të gjitha këto informacione, si dhe ndryshimet e menjëhershme për to, punonjësi i medias duhet t’i dijë përpara se të niset.

3. Në procesin e përgatitjes para se të dal në terren, punëtori mediatik/zyra e redaksisë gjithashtu duhet të kujdeset edhe për pajisjet mbrojtëse.

Anti-plumb dhe helmëta janë pajisje të detyrueshme. Pa to, akreditimi nuk është i vlefshëm, d.m.th., punëtorët e mediave nuk lejohen të lëvizin në terren nga personeli ushtarak. Sipas rregullit, redaksia ose shoqatat e gazetarëve duhet të furnizojnë pajisjen mbrojtëse me shenjat e duhura “press/shtyp”. Punëtorët e mediave duhet të furnizojnë rroba të rehatshme dhe të ngrohta me ngjyra neutrale. Ndalohet të vishen pajisje taktike, si dhe ngjyra militariste, pasi jeta e punëtorëve të mediave do të rrezikohet nëse duken si militantë. Nga ana tjetër, duhet të shmangen ngjyra mbresëlënëse, të cilat lehtë mund ta kthejnë punëtorin e mediave në shënjestrën e sulmit. Një çantë gjumi dhe çanta e ndihmës së parë janë ndër gjërat e detyrueshme që duhet të jenë pjesë e pajisjeve në zonën e luftës. Përveç kësaj me vete duhet marrë gjërat që janë thelbësore për mbijetesë të paktën një periudhë të caktuar (ushqim, ujë, bateri, llamba). Redaksia duhet të ketë në mend se çmimet në zonat ndërluftuese ndryshojnë dhe mund të ndryshojnë papritmas në varësi të sigurisë së qyteteve dhe se shërbime të caktuara në terren paguhen vetëm me para. Prandaj, redaksia duhet t’i sigurojë burime të mjaftueshme punëtorit mediatik, por gjithashtu të bëjë plane rezervë për tërheqje, në rast se punëtori i mediave mbetet “i mbërthyer”. Gjithashtu, të paktën një person në redaksi duhet të dijë në secilin moment se ku është punëtori i mediave.

Njoftim nga qyteti Irpin, Ukrainë

SI TË SILLET NJË PUNËTOR MEDIATIK NË NJË ZONË LUFTE

Pasi punonjësi mediatik të arrijë në terren, ai duhet të kalojë ditët e para për t'u njohur dhe t'u informuar detajisht për mënyrën e funksionimit dhe se si të komunikojë. Në luftërat moderne, shtetet janë veçanërisht të vëmendshme për kanalet e komunikimit, kështu që secili shtet përcakton përmes të cilave kanale bëhet komunikimi dhe shkëmbimi i informacionit. Konkretisht, në Ukrainë nuk përdoren aspak SMS porositë dhe thirrje direkte, komunikimi realizohet ekskluzivisht përmes dy rrjeteve: Telegram dhe WhatsApp.

Secili shtet në luftë, por edhe çdo qytet brenda vendit, ka një lloj tjetër organizimi për praninë e mediave. Në disa qytete ka qendra mediatike që mbajnë konferenca për shtyp nga zyrtarët shtetëror. Nuk ka qendra të tilla në qytetet ku bëhen luftime të ashpra dhe për shkak të rrezikut të madh për jetën, përfaqësuesit e mediave duhet të veprojnë më mirë dhe më shumë të organizohen në terren, pra të dalin vetëm për incizimet e dakorduara dhe të kthehen menjëherë në strehimore. Raportimi nga linja e zjarrit është gjëja më e rrezikshme në terren dhe çdo punëtor i mediave duhet të ndjekë rreptësisht udhëzimet ose sinjalet nga personeli ushtarak.

Një punëtor i mediave nuk duhet ta vendosë kurrë storjen para sigurisë personale. Ata që bëjnë të kundërtën, në kërkimin e lajmeve, bëhen vetë lajme. Nuk është e këshillueshme që të shkoni në linjën e zjarrit, por nëse shkohet gjërat e mëposhtme duhet të dihen:

- ▶ **Rregulli i parë është “Merre storjen/fotografinë dhe dil”,** çdo sekondë është më shumë kërcënuese për jetën;
- ▶ **Punëtorët e mediave duhet nga larg të jenë të njohur si press** dhe gjithmonë duhet të sjellin identifikimin me vete;
- ▶ **Punëtorët e mediave duhet të jenë të përgatitur psikikisht** për mjedisin luftarak, rregulli i parë i mbijetesës është të qëndrohet qetë.
- ▶ **Një shami e bardhë duhet të bartet** në rast se punëtori i mediave bëhet një objektiv i dukshëm i sulmit.
- ▶ **Puna gazetareske, e xhirimit dhe fotografimit në terren ndryshon,** kështu që në varësi të detyrës, ndonjëherë nuk ka nevojë që të tre të dalin në një hapësirë që mund të jetë në nishan.

► **Është e nevojshme që punëtorët e mediave që hyjnë në linjën e zjarrit të kenë njohuri minimale të armëve** për të bërë një vlerësim të sigurisë personale. Për shembull, në rastin e bombardimeve të njëpasnjëshme mund të ketë një shabllon, që do të thotë se vendndodhja duhet të braktiset menjëherë nëse secili tingull i njëpasnjëshëm dëgjohet më i lartë se ai i mëparshmi. Nëse punëtorët e mediave gjenden nën zjarrin e artilerisë, vendi më i mirë për strehim është një bodrum ose kati i parë i ndërtesës më të afërt. Më sigurt është nën shkallë dhe vendi më i pasigurt është afër dritareve. Në rast se punëtorët e mediave janë jashtë, (megjithëse instinkti fillestar mund të jetë ikja), është megjithatë më e sigurta të shtrihen në tokë dhe të mbeten të palëvizshëm ndërsa ekziston mundësia e një shpërthimi të ri aty pranë.

Punëtorët e mediave nuk duhet të lëvizin me transport ushtarak sepse kështu sigurisht se do të bëhen cak i sulmit. Në rast se lëvizin në një kolonë, ata duhet të shmangin gjetjen e tyre në automjetin e parë dhe të fundit. Në rast të një sulmi në kolonë, lëvizja në rrugën e saj duhet të shmanget dhe të dilet jashtë rrugës. Por përkaj autostradës shpesh vendosen mina dhe kjo është arsyeja pse punëtorët e mediave duhet të kenë njohuri minimale për atë se si duket terreni i minuar.

Një punëtor i mediave nuk duhet ta vendosë kurrë storjen para sigurisë personale

Është e rëndësishme të dihet se lëvizja në terren në një shtet ndërluftues, jo vetëm në vijën e zjarrit, por në të gjithë territorin e shtetit, është praktikisht e pamundur pa angazhimin e “fiksuesve” të ashtuquajtur ose “ndërmjetësve” që dinë rrugë të sigurt për të lëvizur, ata mund të përkthejnë, të ndihmojnë të gjejnë kontakte dhe storje dhe të ndihmojnë në mirëkuptimin kulturor me vendasit.

Përfaqësuesit e mediave në terren duhet të marrin parasysh ndjeshmërinë e situatës kur intervistojnë refugjatë ose njerëz të mbërthyer në qytete të okupuara. Njerëzit që gazetari do ti takojë në terren mund të kenë shumë arsye pse nuk duan të flasin. Ai mund të jetë një viktimë e traumatizuar, një zyrtar i stër-ngarkuar, një qytetar vendas që mund të shqetësohet nga takimet e mëparshme me gazetarët, një spiun i mundshëm i cili ka frikë se ai do të rrezikojë sigurinë dhe karrierën e tij, si dhe njerëzit që nuk duan të flasin me gazetarët, sepse ata thjesht kanë diçka për të fshehur. Kjo është arsyeja pse gazetari në terren duhet të vlerësojë personin që dëshiron ta intervistojë, për të zgjedhur një qasje të përshtatshme për të fituar besimin. Biseda me refugjatët ose viktimat duhet të ketë një kuptim të gjendjes së tyre. Qasja duhet të jetë humane, e paimponueshme, me respekt dhe vëmendje, dhe në të njëjtën kohë, pyetjet që parashtrihen është e përshtatshme të jenë të drejtpërdrejta, si dhe të kërkojnë përgjigje në lidhje me ngjarjet kronologjike, për të shmangur konfuzionin te njerëzit që aktualisht janë intervistuar. Zakonisht, në zonat

luftarake, pyetjet duhet të jenë miqësore dhe të tregojnë të kuptuarit e bashkëbiseduesit. Kur bëhet fjalë për intervistimin e zyrtarëve, duhet të kihet parasysh se ndonjëri prej tyre mund të përpiqet të vendosë informacionin e gabuar. Prandaj është e rëndësishme të jesh përgatitur për intervista të tilla. Nëse gazetari vëren mospërputhje në deklaratë dhe përpiqet të vijë deri në përgjigje të qarta, ai duhet të bëjë pyetje që përmbajnë fakte, jo mendime. Gazetari nuk duhet të nxitojë me përfundime. Disa intervista kërkojnë kontroll shtesë të fakteve para se të publikohen.

Si rregull, gjatë luftës, ligji i Mareshalit sundon në shtet, që do të thotë se të gjitha substancat që ndikojnë në gjendjen psiko-emocionale dhe fizike janë rreptësisht të ndaluara. Punëtorët e mediave që punojnë në zonën e luftës, dhe veçanërisht reporterët profesionistë luftarak që shkojnë nga një zonë e luftës në tjetrën dhe janë në rrezik, shpesh kapen për vese që të lehtësojnë stresin. Kjo është e rëndësishme të theksohet për dy arsye: E para është se në kushte të rrezikut të madh, punëtori i mediave ka nevojë për një mendje të qartë që të jetë në gjendje të gjykojë mirë dhe të vlerësojë rrezikun, si dhe të mbështetet në refleksat e veta. Arsyeja e dytë është vetë kufizimi ligjor, mosrespektimi i të cilit mund ta çojë punëtorin e mediave pas grilave. Rishtas, duhet të kihet parasysh se në disa shtete, veçanërisht në Lindje, alkooli është i ndaluar për arsye kulturore dhe fetare. Si rrjedhojë, punëtorët e mediave duhet të jenë të përgatitur psikikisht për çdo mangësi, nga cigaret dhe alkooli deri tek ushqimi. Në përputhje me Ligjin e Mareshalit, secili qytet ka një kohëzgjatje të ndryshme të orës policore. Zakonisht, në vetë akreditimin duhet të theksohet nëse punëtori i mediave guxon ose nuk guxon të jetë jashtë në orën policore, por edhe përkaj kësaj në terren vërehen dallime të ndryshme në praktikë nga qyteti në qytet, kështu që është e rëndësishme të jenë të informuar me rregullat në secilin qytet veç e veç.

Buça, Ukrainë

PËRZGJEDHJA DHE KONTROLLIMI I INFORMATAVE NGA TERRENI

Informacioni është një nga faktorët kryesorë në luftë. Falë internetit, sot informacioni (fotot dhe videot) publikohen drejtpërdrejt dhe kjo është sfida e parë për gazetarët.

Ajo që në të kaluarën ishte një mision për kundërbueluesit, tani mund të bëhet pa dashje nga civilët të zakonshëm me një aparat fotografik në telefon dhe qasje në internet. Konkretisht, në Luftën në Ukrainë, informacioni i parë që vjen nga zyrtarët në momentin kur dëgjohet shpërthimi është lutja dhe udhëzimi për të mos publikuar informacione për vendndodhjen, foto dhe video që tregojnë skenën, derisa kjo të bëhet zyrtare. Kjo kërkesë e qeverisë vlen si për civilët ashtu edhe për gazetarët dhe arsyja, sipas autoriteteve të Ukrainës, është të mos u jepen informacione armikut. Për të njëjtat arsye është e ndaluar rreptësisht të publikohen në çfarëdo çast informacione ose pamje vizuale të ushtrisë, nga ushtria, objektet ushtarake dhe lëvizjes së teknikës së ushtrisë.

Ushtarë në qendër të Kievit

Në periudhën, zakonisht prej rreth një ore, derisa autoritetet të publikojnë informacione zyrtare në lidhje me vendndodhjen dhe numrin e vdekjeve, gazetari, madje duke ditur vendndodhjen e saktë, nuk duhet ta njoftojë atë, por të përdor standardet gjeografike, për shembull: “Dy shpërthime u dëgjuan në pjesën perëndimore të Kievit”. Në varësi të interesit strategjik të caktuar të qëlluar, autoritetet vendosin nëse dhe kur do t’i lejojnë punëtorët e mediave t’i qasen pikës së sulmuar. Vetëm pas marrjes së informacionit zyrtar,

gazetarët mund të publikojnë detaje të sakta. Megjithatë, në çdo moment në zone të luftës, një zyrtar ka të drejtë të shoh materialin e regjistruar dhe ta fshijë atë nëse ai vlerëson se materiali mund të dëmtojë ushtrinë, respektivisht të zbulojë informacione. Gazetarët duhet të dëgjojnë mirë dhe të artikulojnë atë që është thënë nga zyrtarët, pasi që fakti se disa informacione janë një pozicion zyrtar nuk do të thotë se nuk duhet të verifikohen. Me përjashtim të caqeve ushtarake, të cilat zakonisht janë jashtë qytetit, aktivitetet ushtarake zakonisht zhvillohen në vendbanime, që do të thotë se ka pothuajse gjithmonë dëshmitarë.

Gazetari duhet të përdorë gjuhë dhe terminologji që nuk është fyese

Sipas parimit të mësipërm të ndjeshmërisë kur flasin me burimet, atyre duhet t'u qaset me një ton konfidencialiteti dhe gjithmonë nga ata të kërkohen leje përpara se të drejtohet kah ata kamera ose foto-aparati. Gazetari duhet të përdorë gjuhë dhe terminologji që nuk është fyese. Për shembull, nëse parashtrohet pyetje me terminologji “krizë në Ukrainë”, bashkëbiseduesi do të ndjehet i ofenduar dhe nuk do të përgjigjet, ndryshe nga qasja ku do të përdoret termi “luftë në Ukrainë”. Raportuesi nga terreni duhet të përmbahet nga pikëpamjet dhe termat fyese, si çdo lloj fjalimi i urrejtjes dhe etiketimit. Është gjithashtu e nevojshme të kihet njohuri për ligjin, pasi në disa vende përdorimi i një terminologjie të veçantë jo vetëm që mund të jetë fyese, por edhe e dënueshme me ligj.

Që informimi t'i plotësojë parimet e saktësisë, raportuesi duhet t'u përmbahet fakteve, por edhe t'u japë atyre kontekst, në mënyrë që të mos interpretohet gabimisht, pa bërë përfundime të parakohshme bazuar në ato fakte. Autoritetet, për shembull, raportojnë se pas ndonjë sulmi ekziston një numër i caktuar i banorëve të dërguar në spital me probleme të frymëmarrjes kjo është një situatë faktike që duhet të përcillet, ndryshe nga shumë mendime, që vijnë nga ky fakt, se kishte një sulm me armë kimike. Gazetari jo vetëm që nuk duhet të bëjë përfundime të tilla, por edhe me rezervë t'i pranojë përfundimet e dëshmitarëve.

Zgjedhja e fotove dhe të xhirimeve duhet të bëhet me shumë kujdes

Dëmi nga raportimi i pamatur dhe jo-etike nga zona e luftës mund të jetë krijim panikut në popullatën lokale, si dhe të çojë në përdorimin e informacionit si një justifikim për sulme të mëtejshme. Zgjedhja e fotove dhe të xhirimeve duhet të bëhet me shumë kujdes. Edhe nëse është veçanërisht e rëndësishme që për interesin publik të tregohet se çfarë ka ndodhur, megjithatë ekzistojnë rregulla etike që duhet të respektohen. Për shembull, fytyrat e fëmijëve duhet të turbullohen ose nëse ka një trup të zhveshur, të vdekur në kuadër, duhet të tregohet respekt për viktimën dhe i njëjti duhet të respektohet dhe të turbullohet. Këshillohet të mos publikohen imazhe që mund të shkaktojnë shkëndija të mëtejshme të dhunës.

Në kaosin e luftës, është shumë e rëndësishme që gazetari të mos bjerë në grackën e dezinformatave. Në terren ka edhe njerëz që, për arsye të ndryshme, kanë axhendat e tyre

dhe përpiqen t'i plasojnë ato përmes mediave. Kjo është arsyeja se pse është e rëndësishme që gazetari të provojë në shumë mënyra për të kontrolluar informacionin përpara se ta botojë, dhe kështu të respektojë rregullin e artë në gazetari që informacioni duhet të kontrollohet nga të paktën dy burime të pavarura. Në terren janë të pranishëm edhe njerëz nga organizata humanitare dhe civile, të cilat gjithashtu mund të jenë një burim në zonën e luftës. Me çdo burim të vetëm në zonën e luftës, gazetari duhet të sqarojë nëse është një deklaratë zyrtare, në të cilën personi dëshiron të shfaqet dhe të tregohet me emër dhe mbiemrin dhe funksionin. Një citim i një zyrtari mund të përdoret, por për shkak të rrezikut për të pasur pasoja nëse raporton emrin e vërtetë, ato duhet të përmenden pa emër dhe mbiemër. Por është e dëshirueshme që të përmenden pozicionet më specifike të burimit. Për shembull, “një anëtar i Brigadës 96 -të” në vend të “Ushtarit”.

***Në kaosin e luftës,
është shumë e
rëndësishme që
gazetari të mos
bjerë në grackën e
dezinformatave***

Burimet që u japin gazetarëve informacion jozyrtar dhe deklaratat e tyre nuk mund të përdoren, kërkojnë nga gazetari të hulumtojë më tej dhe të sigurojë më tej një burim tjetër, i cili mund ta konfirmojë atë informacion. Në raportet e tyre, si rregull, gazetarët duhet t'u tregojnë shikuesve ose lexuesve të tyre se cili është burimi i tyre, ose në çfarë referohen. Është shumë e rëndësishme që punëtorët e mediave në terren të mos merren nga furia e sensacionalizmit dhe konkurrenca e titullit sensacional sepse raportimi i tillë mund të shkaktojë edhe më shumë dëme.

Në zonat ushtarake, gazetarët zakonisht nuk kanë qasje në të dy palët. Në veçanti, reporterët nga Ukraina nuk kanë qasje në anën tjetër respektivisht në anën ruse. Kjo është arsyeja se pse është e nevojshme një lidhje e mirë e korrespondentit me redaksinë në “Shtëpi”, e cila duhet të sigurojë mbulim cilësor të palës tjetër.

Duke marrë parasysh të gjitha sfidat e raportimit ushtarak, të cilat ne i kemi përpunuar deri më tani, ata na njoftojnë se gazetari duhet të përpunojë mirë informacionin e tij dhe se gara nuk është në më të shpejtën, por deri te publikimi më cilësor. Në Luftërat Moderne, një raportues i mirë ushtarak është ai që do t'i përcjellë lajmet siç duhet, e jo shpejt. Raportimi duhet të jetë me retorikë qetësuese dhe jo-ofenduese, e cila do të inkurajojë pajtimin, duke mos nxitur mos-durimin ose aktivitetet ushtarake. Secili transmetim i lajmeve nga një zonë lufte mund të sjellë në shpëtim ose të marrë jetë njeriu.

RAPORTIMI PËR TË DREJTAT E NJERIUT

Në kohë lufte dhe të një krize humanitare, çështja e të drejtave të njeriut shpesh nanashkalohet. Gazetari duhet të bëjë dallimin midis shkeljeve të të drejtave të njeriut dhe rasteve të izoluar. Shpesh akuzat për shkelje të të drejtave të njeriut janë pjesë e betejës së propagandës. Akuzat tilla mund t'i përdor njëra palë për aktivitete të mëtejshme ushtarake ose politike. Kjo është arsyeja pse gazetari duhet të jetë veçanërisht i kujdesshëm me terminologjinë që ai përdor dhe raportimet e tij të bazohen në prova të fuqishme. Çështja e të drejtave të njeriut është aq e ndjeshme sa edhe organizatat që e hulumtojnë atë, intervistojnë dhjetëra dhe dhjetëra njerëz para se të arrijnë në një përfundim dhe të publikojnë një raport të hollësishëm. Gazetarët duhet të jenë të gatshëm të raportojnë mbi shkeljet e të drejtave të njeriut të bëra nga cilido qoftë grup.

Rruga në Buça ku u zhvilluan luftimet më të ashpra

PËRFUNDIM

Në varësi të zonës në të cilën luftohet, rregullat e sjelljes në terren nga ana e punëtorëve të mediave mund të ndryshohen. Duke pasur parasysh rrezikun që ekziston në një zonë konflikti, punëtorët e mediave duhet të përgatiten mirë jo vetëm me njohjen e konfliktit dhe legjislacionit aktual, në mënyrë që të mos bien në telashe ligjore, por ata gjithashtu duhet të jenë të përgatitur mendërisht për gjithçka që mund të ndodhë ose të shohë në një luftë. Së pari, punëtori i mediave duhet të presë gjithçka kur të dalë në terren, nga robërimi dhe kontaktimi i grupeve të armatosura deri tek pamjet e varreve masive dhe trupave të shpërndarë në rrugë. Në situata të rrezikshme në terren, gazetari nuk duhet të përfshihet nga paniku ose reagime të ekzagjeruara emocionale, impulsive. Shpesh ndodh që një pjesë e punëtorëve të mediave, pasi të kthehen nga zona e luftës, të kenë pasoja psikologjike siç është çrregullimi pas traumatik (PTSD) ose ngjarje të tjera psiko-emocionale. Por kjo shpesh u ndodh punëtorëve të mediave që nuk kanë kaluar trajnimin e duhur dhe nuk dinë se çfarë mund të presin në këtë fushë, domethënë, ata kanë një ide të rreme se si duket raportimi nga lufta.

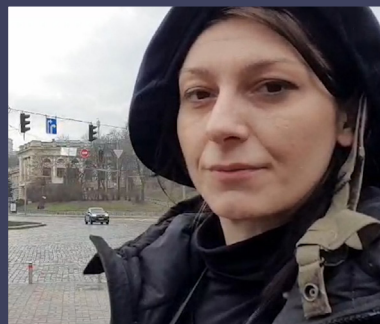
Praktika e mediave ndërkombëtare dhe evropiane është të trajnojë disa ekipe të ndryshme raportuese nga zona e luftës, të cilat herë pas here rrotullohen ose raportojnë nga zona të ndryshme ushtarake në të njëjtën kohë. Të gjithë këta korrespondentë ushtarakë përfundojnë me sukses detyrat e tyre nga zona të ndryshme ushtarake pa pasoja për shëndetin e tyre mendor dhe sigurinë fizike. Mediumi duhet të ketë parasysh se dërgimi në luftë i një punëtor të pa trajnuar në media do të thotë ekspozim ndaj rrezikut me pasojat e vdekjes. Kjo është arsyeja pse korrespondentët që shkojnë në terren para së gjithash duhet të përgatiten dhe informohen shumë mirë, dhe pastaj të dinë se si të sillen siç duhet në terren dhe ku duhet dhe ku nuk duhet të jenë të pranishëm në një moment të veçantë.

Prania e ekipeve të mediave në zonat ushtarake është e rëndësishme për interesin publik, jo vetëm për sa i përket kërkimit ose tregimit të së vërtetës, por edhe për dekurajimin e një prej grupeve për të kryer krime kundër civilëve, sepse ato do të transmetohen publikisht. Për dallim nga raportimi në kushte normale, kur e vetmja sfidë është cilësia e informacionit, raportimi në luftë kërkon që punëtorët e mediave të mbrojnë jetën dhe shëndetin e tyre në të njëjtën kohë. Për nga natyra e tyre, punëtorët e mediave udhëhiqen nga impulset e kuriozitetit, kërkimi i së vërtetës, kërkimi për ekskluzivitet, vazhdim një hap më tej ... Sidoqoftë, ata duhet të dinë se në luftë përparësia më e madhe është jeta e tyre.

RRETH AUTORIT

Kristina Atovska, e lindur në Shkup, në vitin 1989, gazetare e diplomuar në Fakultetin Juridik në Shkup në vitin 2011, me studime master në Diplomaci dhe Marrëdhënie Ndërkombëtare në Universitetin e Evropës Juglindore.

Gjatë karrierës së saj, Atovska raportoi për ngjarjet më të rëndësishme politike, si dhe protesta të dhunshme në Shkup, Beograd dhe Athinë.

Atovska zbuloi gjithashtu disa aktivitete serioze kriminale pas së cilës Prokuroria Publike ka hapur procedura hetimore, të tilla si storjet për kërkim ryshfeti për birësimin e fëmijëve. Interes dhe njohuri të veçanta tregoi në përgatitjen e një filmi të shkurtër dokumentar për gjendjen e burgjeve në vend. Atovska është autore dhe regjisore e një seri dokumentarësh të shkurtër që lidhen me Kovid 19.

Ajo aktualisht punon në emisionin “Utrinski Brifing” në Internet Televizionin dhe Slobodna Tv dhe Sloboden Peçat dhe është i vetmi gazetar i Maqedonisë që raporton nga Zona e Luftës në Ukrainë.

*Në kohën e publikimit të këtyre “Udhëzimeve për raportim nga zona të konfliktit ushtarak/luftës”, Kristina Atovska ndodhet në Ukrainë për herë të dytë. Ky tekst është përgatitur si pjesë e përvojës së saj dhe leksioneve të mësuara gjatë raportimit nga lufta me Ukrainën.